

„JE MOŽNÉ MĚŘIT MÍRU OHROŽENÍ ZEMĚ TERORISMEM?“¹

Čas od času se v tisku objevují zmínky o prohlášení globálně působící pojišťovací firmy AON, které konstatují zhoršení či zlepšení bezpečnostního prostředí v konkrétní zemi, regionu či městě světa.²

Mluvčí konkrétních vlád či jiných úřadů zmíněný výsledek zpravidla komentují pouze v obecném duchu, čímž často vzniká prostor pro řadu otázek a spekulací:

- Nakolik je uvedená varování třeba brát vážně?
- Na jakém základě jsou závěry společnosti AON (ale i jakékoli jiné společnosti) postaveny?
- Byly důvodem takových závěrů určité konkrétní poznatky?
- Hrozí občanům dané země či regionu určitá konkrétní hrozba?

Pro zodpovězení takových otázek je třeba se nejprve zajímat o samotnou firmu AON a o kořeny jejích aktivit v oblasti hodnocení rizik ze strany terorismu.

Tak se dozvíme, že v listopadu 2002 prezident USA George Bush podepsal zákon o protiteroristickém pojištění (Terrorism Risk Insurance Act, TRIA)³. Jeho cílem bylo pomoci znovunastartovat ekonomiku USA (a světa), která se teroristickými útoky zpomalila. Součástí, respektive rozpracováním zákona je příslušný federální program (původně koncipovaný do konce roku 2006). V jeho rámci je třeba, aby soukromé společnosti, které se chystají investovat v zahraničí, spolu s pojišťovnami, i po své linii (tedy bez přímé pomoci státu), zvažovaly rizika a investovaly i s ohledem na to, jaké je v které zemi riziko teroristického útoku (a tím pádem riziko ztráty investice atd.)

Záležitosti se - mimo jiné - chopila právě jedna z předních globálních pojišťovacích společností AON, která začala vydávat materiál, jehož název je přeložitelný jako „Expertiza rizika terorismu pro pojišťovnictví“ (Terrorism Risk Insurance Expertise). Poprvé byla tato expertiza vypracována roku 2003 (přičemž určité aktivity v tomto směru firma zahájila už roku 1993). Zpráva je vytvářena každoročně a je dostupná zaregistrovaným předplatitelům.⁴

Autoři sami sebe prezentují takto: Nabízíme sofistikovaný model, který pomůže klientům naší pojišťovací společnosti analyzovat riziko podnikání v jednotlivých zemích světa z hlediska ohrožení ze strany terorismu. Databáze AOB obsahuje 5 300 cílů, 24 metod útoku a dohromady generuje 127 000 možných scénářů incidentů. Na jejich základě se firma může rozhodnout, zda a jak bude v které zemi investovat (včetně investice do bezpečí svého personálu, zabezpečení budov atd.). Firma se mimo terorismu zabývá i vytvářením jiných analýz, s ohledem na jiné situace (okradení, přepadení, podvedení, dopad podnebí na korozi různých kovů atd.).

¹ **Poznámka/Note:** Článek byl připraven v kontextu výzkumného projektu "A New Agenda for European Security Economics" (EUSECON, No. SEC-2007-6.4-01) / This article was prepared as a part of the research project "A New Agenda for European Security Economics" (EUSECON, No. SEC-2007-6.4-01).

² Nebezpečí terorismu je nyní v Česku vyšší; in: Právo, 20. IV. 2005.

AON zvýšila rizikovitost ČR kvůli narkomafiím a budově RFE; Zpráva ČTK, 19. IV. 2005.

Konkrétně v případě České republiky společnost AON zvýšila roku 2005 stupeň *rizikovitost* pohybu na území státu kvůli sídlu rozhlasové stanice Svobodná Evropa v Praze, relativní blízkosti hranice Ruské federace a kvůli oficiální podpoře kampaně v Iráku. Podle AON v roce 2004 v zemi došlo k pěti bombovým útokům, což znamenalo 38. místo na světě. Výslovně byl přitom zmíněn incident za použití granátů proti majiteli Kasina Royal v ulici Na Příkopě. Pojem „bombový útok“ přitom statistika v České republice nezná. V roce 2004 bylo v České republice zaznamenáno 18 incidentů v kategorii „výbuch“, přičemž se ve většině případů jednalo o nedovolené ozbrojování, nezfídka v souvislosti s přípravou silvestrovských ohňostrojů. Údaj pět výbuchů s kriminálním (tedy rozhodně nikoli teroristickým) podtextem za rok 2004 tak může být odpovídající.

Další podobné informace viz:

- <http://ccablog.blogspot.com/2005/10/risk-maps.html>
- <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4457705.stm>
- <http://www.aon.com/>
- <http://www.aon.com/risk-services/political-risk-map/index.html>
- <http://www.whisprwave.com/msu-hs-class/terrorism-insurance.htm>

³ <http://fl1.findlaw.com/news.findlaw.com/hdocs/docs/insurance/tria112602.pdf>

⁴ <http://www.roughnotes.com/rnmagazine/2003/october03/10p104.htm>

„Terrorism Risk Map“ připravuje divize AON, nazvaná „Special Risk Counter Terrorism“, ve spolupráci s platformou Reactions Publishing Group (<http://www.reactionsnet.com>).

Výsledkem analýzy je „známkování“ jednotlivých zemí, založené na škále „barevných stupňů“ míry ohrožení ze strany terorismu, podobných těm, které pro použití „uvnitř“ USA vyhláší Ministerstvo vnitřní bezpečnosti USA.

Roku 2005 se například jednalo o následující stupnici:

- Naprosté riziko: Irák, Indie, Afghánistán, Pákistán, Izrael / Palestina, Saúdská Arábie, Kolumbie, Nepál a Somálsko.
- Vysoké riziko: Ruská federace, Alžírsko, Turecko atd.
- Zvýšené riziko: Kypr (roku 2004 spadl do kategorie „vysoké riziko“); Egypt, USA, Súdán, Austrálie, Německo, Francie, Španělsko, Spojené království atd.
- Riziko vyžadující ostražitost: Česká republika a Dánsko (roku 2004 obě země spadaly do míry „nízkého“ rizika); Kanada, Mexiko, Čínská lidová republika, Kazachstán, Írán atd.
- Nízké riziko: Do roku 2004 včetně České republiky; Východní Timor, Burkina Faso, Libye, Mongolsko, Grónsko, Norsko, Finsko, Švédsko atd.

Srovnání mezi lety 2006 a 2007 dále vedlo k následujícím výsledkům (se zvláštním důrazem na země Evropské unie):⁵

- **Země, kde se úroveň ohrožení údajně zvýšila (celkem 22), z toho například:** Bangladéš, Kanada, Kolumbie, Eritrea, Etiopie, *Francie*, Indie, Írán, Libye, Maroko, Nepál, Nigérie, Norsko, Somálsko, Súdán, Thajsko, Tunisko, *Spojené království*.
- **Země, kde se úroveň ohrožení údajně snížila (celkem 23), z toho například:** *Estonsko, Irsko*, Izrael, Jordánsko, Kambodža, Libérie, Sierra Leone, Uganda, Uzbekistán, Venezuela, *Kypr*.

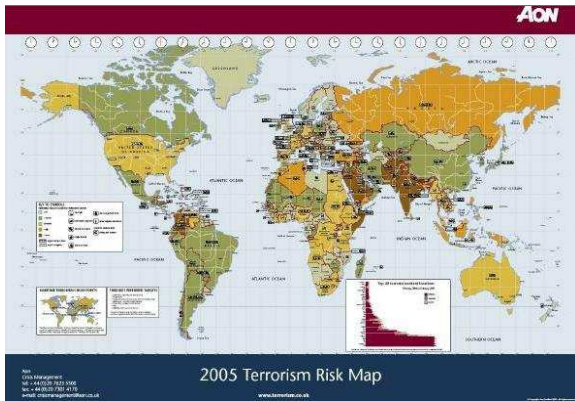
Obecnými trendy v oblasti ohrožení ze strany terorismu je zaměření útoků na „ostentativně západní“ cíle a na cíle tzv. "měkké" (nechráněné nebo infrastrukturní objekty, nikoli např. na cíle vojenské nebo na hlídané vládní úřady). Často je hranice mezi terorismem a zjištěně motivovanými útoky nezřetelná (sabotáže, kdy za konkrétním incidentem stojí konkurenční firmy; stávkové nepokoje, občanské války atd.). Míra rizika je nyní (ve srovnání s rokem 2004) odhadována vyšší vlastně ve všech zemích vyspělých zemích „Západu“, kam je nyní již automaticky počítána i Česká republika.

Zemí, která se proti známkování ohradila nejvíce, je Indie. Z tématu se stala politická záležitost, zástupcům země se nelíbí rady zahraničním investorům, které zní například: „buďte připraveni se do 24 hodin ze země evakuovat“. Být v jedné skupině s Irákem je zavádějící. Většina incidentů v Indii se týká relativně malé oblasti Kašmíru a ve zbytku státu je zpravidla klid. Známkování není pro Indii „dobrá reklama“ a v dlouhodobém měřítku to poškozují politiku pobídek pro příchod zahraničních investic, akciový trh atd.

Je třeba podotknout, že expertizám uvedeného charakteru se nevěnuje jen firma AON, ale že její úsilí je v současnosti ve světovém měřítku bezkonkurenční (jiné obdobné projekty, jako například World Market Analysis, po krátké době zanikly).

⁵ http://www.atlantic-community.org/index/global_must_read_article/terrorism_threat_map_shows_new_difficulties_in_calculating_business_risk (Terrorism Threat Map Shows New Difficulties in Calculating Business Risk)

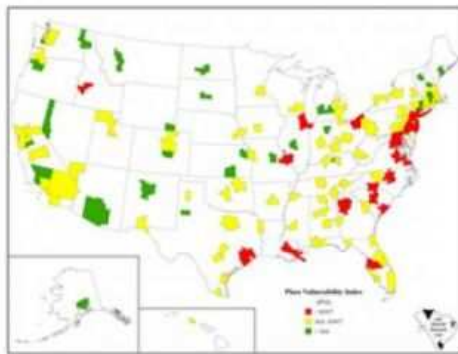
Mapa firmy AON (rok 2005).⁶

Mapa firmy AON (rok 2007).⁷

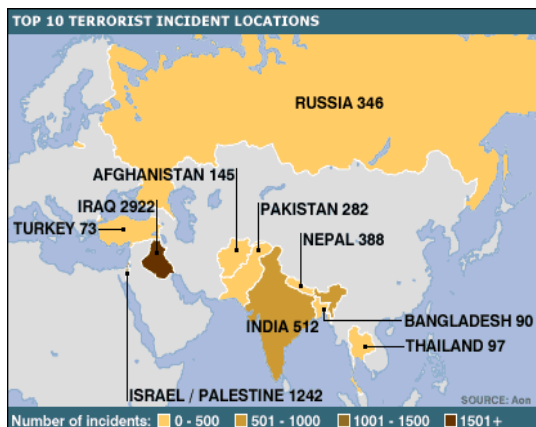
Neoficiální snaha o podchycení ohrožení terorismem na úrovni měst (aglomerací) v USA, stav k 4. březnu 2008.⁸

Další obdobná mapa: dnes již zaniklá platforma World Market Analysis a její Global Terrorism Index.⁹

Zjednodušený přehled: Zprávy BBC, 10 zemí světa, kde jsou teroristické útoky nejčetnější.¹⁰

Jiná forma vizualizace obdobných výsledků.¹¹

⁶ <http://www.aon.com/>

http://www.aon.com/risk_management/terrorism_mitigation/terrorism_risk_map.jsp

<http://www.geostrategis.com/images/terrorismriskmed.jpg>

⁷ http://www.patronusanalytical.com/files/terrorim_map.jpg

⁸ <http://www.physorg.com/news123850972.html> (Researchers Identify Cities at Risk for Terrorism)

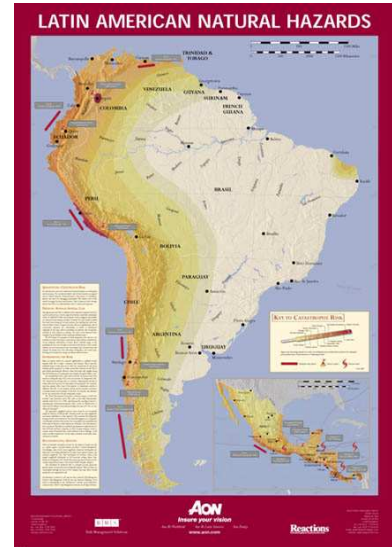
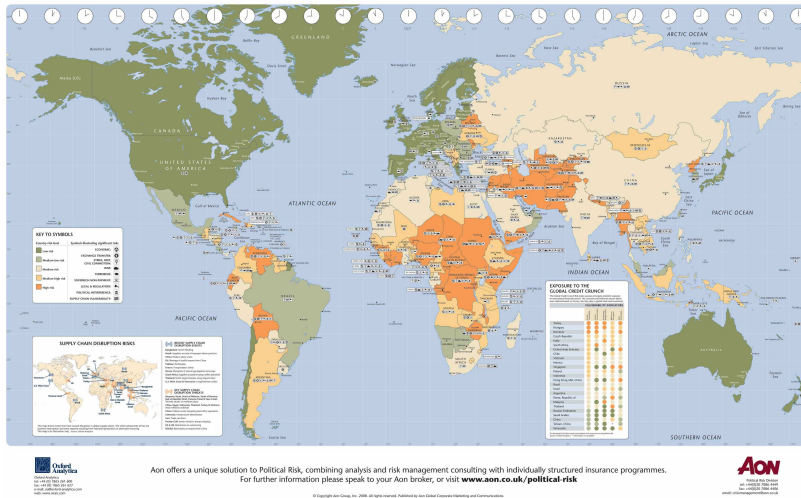
⁹ http://www.worldmarketsanalysis.com/application/t-index_2003.html

¹⁰ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4457705.stm>

¹¹ http://1.bp.blogspot.com/_l_gfdnxi15jc/srnu9bzj9ui/aaaaaaaahew/sf1bux9twe/s1600-h/world_terror.jpg

Mapy AON se rovněž netýkají pouze terorismu, ale i širěji koncipovaných agend, jako je „Politická a ekonomická stabilita“¹² respektive potenciál pro přírodní katastrofy (zde na příkladu Latinské Ameriky).¹³

2008 Political and Economic Risk Map

Mapy AON se postupně zdokonalují. Odkazují například na konkrétní města či regiony, respektive specifikují druh rizika (například z hlediska ideologie potenciálních teroristických struktur, uváděných v legendě mapy).¹⁴

KEY TO SYMBOLS

TERRORISM THREAT CONDITIONS	TERRORIST GROUPS
Low threat	Far right
Guarded threat	Nationalist/separatist
Elevated threat	Islamic extremist
High threat	Single interest
Severe threat	Marxist/leftist
Cities at particular risk	Narco/organised crime
Kashmir High risk regions	Other religious extremists
	COUNTRY KIDNAP RISK
	Kidnap and ransom

¹² <http://www.aon.com/uk/en/drop/risk-map-08.jpg>

¹³ http://www.rms.com/images/latin_am_map_8inch.jpg

¹⁴ http://www.atlantic-community.org/index/global_must_read_article/terrorism_threat_map_shows_new_difficulties_in_calculating_business_risk (Terrorism Threat Map Shows New Difficulties in Calculating Business Risk)

Pokud přes veškeré preventivní aktivity k teroristickému incidentu přeci jenom dojde, potenciální odškodnění obětí terorismu je problematikou, která nastoluje řadu definičních otázek:¹⁵

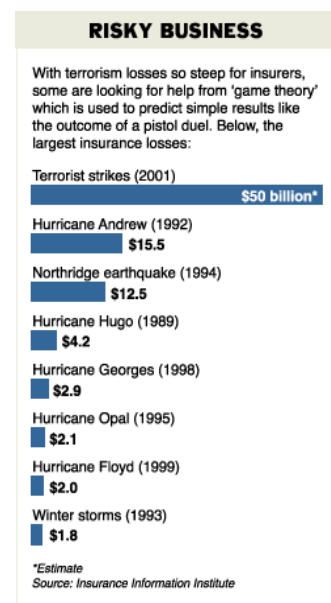
- Jak definovat samotný terorismus? Výhradně jako aktivitu proti státu - nebo i aktivity, dejme tomu ochránců přírody nebo vydírání firmy zneuznaným zaměstnancem?
- Jak vyčíslit ztrátu? Ta je často složitá a mnohvrstevná (nejenom škody na místě, ale i ušlý zisk, ztráta důvěry veřejnosti v civilní letectví atd.). Sekundární dopady konkrétního incidentu, zejména zastavení provozu (*business interruption*), respektive ztráta důvěry zákazníka, jsou často ničivější než sám útok.
- Kdo uhradí ztrátu? Sama oběť (podnik ze svých rezerv)? Pojišťovna? Autobusový dopravce či letecká společnost? Obec? Stát?

Jen skutečně málo zemí světa dnes postupuje v oblasti odškodňování obětí terorismu alespoň částečně systematicky. Mezi nimi je třeba zmínit Spojené království a Španělsko, tedy země, kde existuje s terorismem dlouhodobější smutná zkušenost.

Ostatní země postupují často případ od případu, kdy záleží do značné míry na medializaci konkrétního incidentu. V USA například oběti v Oklahoma City nebyly příliš organizovány, a proto se jim dnes ani nesní o míře podpory, jakou získaly oběti (a příbuzní obětí) z 11. září 2001.

Terorismus se vymyká jakémukoli výpočtu pravděpodobnosti a modelům rozložení rizika, tak jak ho pojišťovací společnosti potřebují vytvářet. Zároveň se jen málokdo před ohrožením terorismem pojišťuje. Tento produkt často ani není v nabídce (respektive existuje pouze pojištění proti úmrtí během incidentu v rámci civilního letového provozu, pojištění proti únosu atd.). Stát je často posledním útočištěm, („last resort“), v případě, kdy pojišťovny situaci nezvládají.

V případě obou problematik (odnímání občanství a pojišťovnictví) byla nastolena otázka, nakolik je při jejich řešení třeba koordinovaná akce na úrovni Rady Evropy (která by vyústila v konkrétní doporučení či dokonce úmluvu). V obou případech není takový postup pravděpodobný (konkrétní země dávají přednost individuálním řešením).

¹⁵ Koch, B., A., Role pojišťovnictví z hlediska boje proti terorismu, XII. zasedání výboru Rady Evropy CODEXTER; Strassburg, 23.-24. dubna 2007.
Rybář, P., Pojišťovnictví a požární ochrana; in: Konference PYROMEETING 2008, 10. mezinárodní setkání hasičů, Brno, Holiday Inn, 13. – 14. V. 2008.
http://en.wikipedia.org/wiki/terrorism_insurance